

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Національний університет «Одеська юридична академія»**

факультет журналістики

*кафедра прикладної лінгвістики та літературознавства*

*кафедра іноземних мов*

*кафедра журналістики*

*кафедра філософії*

**КОНЦЕПТИ, ДИСКУРС І ЕТИКА КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ,  
ЖУРНАЛІСТСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ**

**Матеріали міжкафедрального круглого столу**

**27 березня 2026 року**

**Одеса – 2026**

**УДК 81'42:174.4:070(049.2)**  
**К653**

**Круглий стіл проведено відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» від 03 березня 2026 р. № 462-59**

Організаційний комітет конференції:

**Голова оргкомітету:**

**Мінас АРАКЕЛЯН** – проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор.

**Заступники голови оргкомітету:**

**Олена СКАЛАЦЬКА** – декан факультету журналістики, доктор філософських наук, професор.

**Мирослава МАМИЧ** – завідувач кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

**Олексій ФЕДОТОВ** – начальник науково-дослідної частини, доктор юридичних наук, професор.

**Робоча група:**

**Юлія ТОМЧАКОВСЬКА** – завідувач кафедри іноземних мов, доктор філологічних наук, доцент.

**Вікторія КОЛКУТІНА** – завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, професор.

**Ігор ШАМША** – в.о. завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент.

**Анастасія КІСЕЛЬОВА** – доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, кандидат філологічних наук, доцент.

**Таїсія ІВАНІЙЧУК** – директор наукової бібліотеки НУ «ОЮА»

Метою круглого столу було осмислення ролі мови, комунікації та дискурсивних практик у сучасному суспільстві, а також етичних засад інформаційної взаємодії в умовах розвитку медіа й цифрових технологій. Учасники обговорили проблеми медійних маніпуляцій, поширення фейкової інформації, етики комунікації, меж свободи слова та впливу соціальних мереж і генеративного штучного інтелекту на суспільну свідомість. Окрему увагу приділено лінгвістичним і філософським аспектам формування смислів, істини та відповідальності за комунікативні дії. У підсумку наголошено на важливості критичного мислення та формування етично відповідального інформаційного середовища.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

**Концепти, дискурс і етика комунікації: лінгвістичні, журналістські та філософські виміри : матеріали міжкафедр. круглого столу (м. Одеса , 27 березня 2026 р) / упоряд.: М. В. Мамич. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2026. 110 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32787> ;DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.32787>**

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

## ЗМІСТ

*Варешкіна Н.*

Взаємозалежність професійного та повсякденного дискурсу.....7

*Грушевська Ю.*

Функціонування прагматонімів-комполітів у рекламних текстах.....11

*Єременко О.*

До питання про співвідношення мовної та аксіологічної картин світу 15

*Єрмоменко С. (S. Yeromenko)*

Translation of stylistic devices.....18

*Іванійчук Т.*

Цифрова бібліотека як дискурсивний простір: формалізація метаданих і персоналізація інформаційних сервісів в контексті відкритої науки.....21

*Капустіна Н.*

Цифровий простір як поле етичної взаємодії у сфері бізнес-комунікацій....27

*Кісельова А.*

Метафоризація та мовна гра як інструменти конструювання професійної картини світу ІТ-фахівця.....30

*Ковальова К.*

Метафоризація як засіб репрезентації концепту fabrics в мовній картині світу.....34

**Наталія ВАРЄШКІНА,**

*кандидат педагогічних наук, доцент*

*доцент кафедри іноземних мов*

*Національний університет*

*«Одеська юридична академія»*

## **ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОГО ТА ПОВСЯКДЕННОГО ДИСКУРСУ**

У сучасній лінгвістиці термін «дискурс» часто вживається як близький до поняття «текст». Безперервний пошук відповідників, таких як мова, дискурс, тип мовлення, текст, тип тексту, зв'язний текст, мовний текст, свідчить про неоднозначну сутність цього поняття. Наразі розглянемо лише кілька варіантів розуміння самого поняття.

Д. Шиффрін підкреслює, що природа дискурсу переплітається з процесом комунікації. Вона стверджує, що, хоча існують різні підходи до дискурсу, усі вони об'єднані спільною ідеєю: мовою як взаємодією (Schiffrin, 1994 : 41).

Інше розуміння дискурсу має функціональну основу, де дискурс тлумачиться як використання мови: «аналіз дискурсу – це, по суті, аналіз мови в її використанні» (Brown, Yule, 1983 : 7).

Відомий дослідник дискурсу Т. ван Дейк вважає, що дискурс може бути письмовим, усним, вербальним і невербальним, тобто його можна розглядати як письмовий або усний продукт мовленнєвої діяльності, пов'язаний із конкретними умовами та контекстом.

«Первинне значення терміну “дискурс” полягає у позначенні конкретної комунікативної події. Така подія є досить складною і принаймні передбачає участь кількох дійових осіб, зазвичай у ролях мовця/письменника та слухача/читача, які беруть участь у комунікативному акті в певному

середовищі (час, місце, обставини) та на основі інших контекстуальних характеристик. Цей комунікативний акт може бути письмовим або усним і, особливо в усній взаємодії, зазвичай поєднує вербальні та невербальні виміри (жести, міміка тощо)» (Dijk, 1998).

Т. ван Дейк також розглядає дискурс як жанр, зокрема науковий, політичний тощо. «Комунікативні події зазвичай пов'язані з певною соціальною або інституційною сферою. У деяких випадках вони можуть становити основу такої сфери. Наприклад, численні типи юридичного дискурсу формують сферу “права”, тоді як типи політичного дискурсу значною мірою формують те, що ми розуміємо як “політику”, а освітній дискурс – сферу освіти. Отже, сфера є типовою контекстуальною характеристикою, що визначає загальні класи жанрів, таких як політичний, медичний чи науковий дискурс» (Dijk, 1998).

Зазначені підходи до вивчення поняття дискурсу певною мірою взаємопов'язані. Різноманітні методи й напрями аналізу дискурсу пояснюють існування великої кількості визначень цього поняття. На нашу думку, дискурс можна розглядати як процес (вербалізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність) і як результат (зафіксований текст), а також одночасно в обох цих аспектах.

Джеймс Гі та Майкл Генфорд у своєму визначенні дискурсу звертаються до «значень, які ми надаємо мові, і дій, які ми здійснюємо, використовуючи мову в конкретних контекстах» (Gee, Handford, 2012 : 1).

Ми дотримуємося визначення, за яким дискурс – це зв'язний текст у поєднанні з екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими) чинниками; текст, розглянутий у дієвому аспекті; мовлення як цілеспрямована соціальна дія, що є складовою взаємодії людей і когнітивних процесів.

Професійний дискурс іноземною мовою можна визначити як оволодіння необхідним комплексом мовних знань, а також здатність адекватно діяти в певних умовах професійного спілкування. Інші дослідники

розглядають професійний дискурс як мовленнєвий професійний акт, що виступає специфічним соціальним явищем, а професійну діяльність – як соціальну взаємодію з притаманним їй мовленням, яке охоплює всі аспекти професійного життя, включаючи соціокультурний та іншомовний аспекти.

Із наведеного випливає, що формування іншомовної комунікативної компетентності студентів гуманітарних (як мовних, так і немовних) факультетів має бути спрямоване на зменшення міжкультурної дистанції між представниками різних суспільств шляхом формування компетентностей, які допоможуть майбутньому фахівцю здійснювати професійне спілкування в умовах взаємодії різних культур, що досягається через навчання іноземної мови як професійного дискурсу.

Навчання іншомовного дискурсу дає змогу формувати комунікативні навички, коли студенти розуміють, у яких відносинах перебувають комуніканти, у якій ситуації відбувається спілкування і як, залежно від цих чинників, слід будувати висловлювання. Варто зазначити, що професійна спільнота – це спільнота людей, яка характеризується певним дискурсом, зумовленим видом професійної діяльності.

Отже, поняття професійного дискурсу в іноземній мові ґрунтується на об'єктивних даних і має на меті передавання знань за допомогою чітко відібраних мовних і стилістичних засобів. Професійний дискурс характеризується знанням певних лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників, серед яких можна виділити специфічну систему комунікації між співрозмовниками, різноманіття типів текстів і професійних тем спілкування.

Професійний дискурс – це професійне, правове, лінгвістичне та соціальне поле, у межах якого фахівець здійснює свою діяльність, обмінюючись інформацією з іншими комунікантами. Вивчення професійного мовного дискурсу потребує особливої уваги. З лінгвістичної точки зору професійний дискурс має власну специфічну структуру, яка зазвичай виражається у лексиці та стилі мовлення.

Наприклад, специфічна структура політичного чи юридичного

дискурсу значною мірою пояснюється різними мовленнєвими стратегіями учасників, оскільки його метою є вплив на адресатів і формування в них певних уявлень щодо необхідності певних дій або оцінок. Тому лексика в кожному виді дискурсу є не лише описовою, а й часто має оцінний характер.

Професійний дискурс фахівців у будь-якій сфері обов'язково містить терміни та поняття, розуміння яких забезпечується наявністю фонових знань у відповідній галузі діяльності. Тому на етапі ознайомлення з професійним мовним дискурсом особливо важливо спиратися на міждисциплінарні зв'язки, будувати навчальні програми з іноземної мови та фахових дисциплін у такій послідовності, яка дозволяє студентам адекватно сприймати інформацію, подану іноземною мовою.

Отже, визначаючи зв'язок між іншомовною комунікативною компетентністю та іншомовним дискурсом, зокрема професійним, слід враховувати взаємопроникнення елементів, що становлять систему навчання іноземних мов, яке породжує нову якість розуміння всіх особливостей професійного іншомовного спілкування. Елементи повсякденного та професійного дискурсу тісно переплітаються, співіснують, доповнюють один одного і загалом сприяють здійсненню процесу комунікації.

### **Література**

1. Brown G., Yule G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 288 p.
2. Dijk T. A. van. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage, 365 p.
3. Gee, J.P. and Handford, M. (2012). *The Routledge Handbook of Discourse Analysis*, Abingdon, Oxon: Routledge. 682 p.
4. McCarthy, M. and Clancy, B. (2019). From Language as System to Language as Discourse. In *Routledge handbook of English language Teacher Education*. Routledge. P. 201-215.
5. Schiffrin D. (1994). *Approaches to Discourse*. Oxford–Cambridge, Mass.: Basil Blackwell. 195 p.